

**7 Ebrill 2022 -
PWYLLGOR IAITH**

**Defnydd o'r iaith
Gymraeg yn YGC**

Cyflwyniad

Defnydd o'r Iaith Gymraeg yn YGC

Dros y 6 mlynedd ddiwethaf mha' mae hi wedi bod yn sialens ac yn bleser i mi, â rheolwyr yr adran, gymryd camau ychwanegol i hybu'r iaith Gymraeg a sicrhau ein bod yn cyfrannu tuag at weithredu Cynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd 2018 - 2023.

Mae sawl prosiect gennym sy'n rhoi sylw i hybu a hyrwyddo'r Gymraeg yn bennaf yn y maes blaenoriaeth iaith gwaith a gwasanaeth. Rydym hefyd wedi rhoi sylw i'r maes gwaith dysgu drwy ein cydweithio gyda Sefydliad Siartredig Peirianwyr er mwyn sicrhau bod modd i dechnegwyr ifanc wneud cymhwyster cydnabyddedig yn y maes drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae'r Adran yn cydweithio yn allanol ar gytundeb gyda Chyrff a Chontractwyr sydd ddim bob amser yn gweithredu'n ddwy ieithog, gwneir ymdrech i hybu a hyrwyddo'r Gymraeg, a'u 'hannog nhw i wneud defnydd ohoni.

Gan fod YGC yn gweithio mewn maes sydd yn cael ei ystyried yn ddiwydiant "Saesnig" ei natur mae yna nifer o rwystrau wedi ein croesi i beidio gallu cynnig gwasanaeth llawn yn y Gymraeg, yn bennaf oherwydd y cydweithio gyda chyrff ag asiantaethau allanol fel NMWTRA, Cyfoeth Naturiol Cymru, Ymddiriedolaeth Genedlaethol a chontractau peirianyddol safonol cenedlaethol, sydd ddim yn gweithredu yn ddwyieithog.

Mae problem recriwtio/ddiffyg sgiliau staff gyda sgiliau ieithyddol uchel wedi bod yn fater problemus i'r Adran ac mae'r sefyllfa yma yn parhau.

Rydym yn parhau i weithio yn ddwy ieithog gyda Llywodraeth Cymru, Asiantaeth Cefnffyrdd, Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol, gan ddechrau pob sgwrs yn y Gymraeg.

Mae'r Adran wedi gweithio ar nifer o brosiectau ac wedi hyfforddi staff yn y Gymraeg. Gweler y manylion llawn am y prosiectau islaw.

Prosiect Dynodiadau Iaith

- Bu i Ymgynghoriaeth Gwynedd fod yn rhan o'r Peilot dechreuol i'r Prosiect Dynodiadau Iaith.
- Bu i ni gydweithio yn agos gyda Siôn Elwyn Hughes a Llio Mai Hughes, Swyddogion Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg, ar gasglu hunanasesiadau unigolion a darparu hyfforddiant er mwyn cefnogi'r staff nad oeddynt yn

cyrraedd y gofynion iaith. Erbyn hyn mae staff yr Adran gyfan (100%) wedi cwblhau'r holiadur hunan asesu.

- Bu i ni gynnal 115 o asesiadau staff cyfredol, ac roedd hyn yn cynnwys staff parhaol, cyfnod penodol ac achlysurol.
- Bu i'r gwaith ymchwil yma fod yn llwyddiant i'r adran gyda 92% yn cyrraedd dynodiadau iaith y swydd.
- Erbyn hyn mae'r gwaith yn digwydd yn naturiol ar y cyd rhwng Llio Mai Hughes a Thîm Rheoli YGC.
- Mae nifer o staff YGC hefyd wedi cwblhau holiadur hunanasesu fel mater o drefn yn nyddiau cynnar eu swydd. Golygai hyn bod cyfradd o'r asesiadau'n gyson uchel. Trwy hyn, gallwn adnabod y staff sydd angen cefnogaeth yn gynnar, a chynnig hyfforddiant iddynt yn syth.

Cynllun Cyfeillion

- Mae'r Cynllun Cyfeillion wedi'i sefydlu i gefnogi un o amcanion y prosiect hwn, sef helpu staff y Cyngor i gyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi.
- Diben y cynllun yw rhoi cyfle i staff sydd ar ganol derbyn hyfforddiant, neu newydd orffen, i ddefnyddio'r Gymraeg yn anffurfiol a gofyn am help mewn sefyllfa gyfforddus.
- Ar hyn o bryd mae 3 aelod o staff YGC yn rhan o'r Cynllun.
- Yr enghraifft ddiweddar yw Molly sydd wedi ymuno â YGC yn ystod y cyfnod clô ym Mawrth 2020, ac wedi ymuno gyda'r Cynllun Cyfeillion. Mae Molly wedi cael ei phartneru gydag Owain Griffith. Mae'r Cynllun hwn yn galluogi i Molly gynnal sgysiau yn y Gymraeg gyda'i chyd-weithiwr, a hefyd bod yn ymwybodol bod ganddi "glust i wrando arni". Mae cefnogaeth Owain, yn ymddangos bod y trefniant hwn yn gweithio'n effeithiol iawn.
- Mae Molly wedi mynychu'r cwrs "Defnyddio' Cymraeg Gwaith ar lefel Canolradd hefyd.

Gwersi Cymraeg

- ❖ Mae cyfarfodydd rheolaidd yn cael eu trefnu ar y cyd gyda Llio Mai Hughes a ninnau, ble byddem yn adolygu'r cyrsiau sydd yn cael eu cynnig, a hefyd yn adolygu'r Staff sydd gennym ar wahanol gyrsiau yn barod.

- ❖ Yn ystod y cyfnod clô, mae'r gwersi Cymraeg wedi parhau gennym, gyda staff yn derbyn eu gwersi drwy wahanol ffyrdd er enghraifft :
- ❖ Mae Abigail Caulfield yn dilyn cwrs cymunedol lefel Sylfaen ar hyn o bryd hyd at Fehefin 2022, ac fe wnaeth hefyd fynychu cwrs "Defnyddio' Cymraeg Gwaith" ar lefel Canolradd fis Tachwedd 2021. Ar ôl cwblhau'r cwrs lefel Mynediad llynedd, fe wnaeth Abigail basio arholiad lefel Mynediad dros yr Hâf.
- ❖ Telor Williams wedi mynychu'r cwrs Gloywi iaith yn Nant Gwrtheyrn, Llithfaen.
- ❖ Bob Humphreys yn enghraifft dda iawn sydd wedi mynd ati i ddilyn cyrsiau cyson yn y Gymraeg. Penderfynodd Bob i gwblhau Cyrsiau Cymraeg drwy ddilyn llwybr - Dysgu Cymraeg drwy Brifysgol Bangor. Bu iddo ddechrau drwy ddilyn cwrs "Stori a Sgwrs" lle'r oedd yn darllen nofelau Cymraeg ac yna yn eu hadolygu, ac yna'r ail gwrs yn cael ei gynnal ar ffurf darlith, ble roedd yn dysgu am ddiwylliant Cymru. Mae Bob wedi mwynhau'r dysgu, ac wedi bod yn hynod o lwyddiannus. Dilynodd Bob Humphreys gwrs ar lefel Gloywi hyd at Ebrill 2020. Bellach mae o wedi cyrraedd dynodiadau iaith y swydd yn dilyn ei hyfforddiant.
- ❖ Bu i Siôn Arwel Jones fynychu'r cwrs 'Defnyddio' ar lefel Gloywi Ysgrifennu nôl ym mis Tachwedd 2021.

Cynllun "Arfer" drwy'r Brifysgol.

Bu i'r Gwasanaeth Dwr ac Amgylchedd gytuno i gydweithio ar y Cynllun Arfer drwy'r Brifysgol ym Mangor. Bwriad y Prosiect hwn oedd newid arferion iaith i alluogi cydweithwyr sydd yn gallu siarad Cymraeg (ond sydd wedi sefydlu arferiad o ddefnyddio Saesneg) i ddefnyddio mwy o Gymraeg yn y gwaith.

Roedd Arwel Tomos Williams yn Ymchwilydd o'r Brifysgol, ac yn gweithio ar y Cynllun hwn. Mae wedi mynychu'r Swyddfa "Dwr ac Amgylchedd" yn wythnosol, ac yn eistedd hefo'r staff. Mae ei neges o newid iaith yn y gweithle a newid diwydiant yn yr Adran yn gweithio. Bu i'r cynllun yma fod yn hynod o lwyddiannus gan bellach maent yn cynnal eu sgysiau yn y Swyddfa drwy gyfrwng y Gymraeg, a hefyd yn ymateb i alwadau ffôn drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae 14 aelod o staff yn yr Uned Amgylchedd, gyda 8 aelod yn Gymraeg iaith gyntaf, a'r 6 arall wedi dysgu'r Gymraeg o'r dechrau. Mae hyn yn enghraifft dda iawn o safbwynt dysgu a datblygu.

Gwobr Dafydd Orwig

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf mae 5 aelod o staff YGC wedi curo Gwobr Goffa Dafydd Orwig sef :

- Alex Jones
- Nancy Wilkinson
- Jon Chapman
- Owen Angus Duncan
- Nia Jane Owen-Midwood

Bu i'r gwobrau yma gael ei 'hennill ar sail dysgu'r iaith Gymraeg neu hybu a hyrwyddo'r Gymraeg yn y gweithle.

Cymwysterau proffesiynol Eng Tech

Gan fod rhan fawr o wasanaethau YGC yn y maes Peirianeg Sifil, rydym yn cydweithio agos gyda'r "Institution of Civil Engineers" (ICE), ac mae perthynas glos hefo hwy.

Mae llawer iawn o'n Technegwyr ifanc ni yn gweithio tuag at gael cymhwyster proffesiynol a elwir yn "Eng Tech". Mae'r cymhwyster yma yn lefel o gofrestrriad proffesiynol a gydnabyddir yn fyd eang ar gyfer Technegwyr Peirianeg. Maen gydnabyddiaeth ffurfiol o sgiliau a chymhwysedd peirianeg, ac yn gam pwysig tuag at ddod yn beiriannydd corfforedig neu'n beiriannydd siartredig.

Yn 2014, bu i ni ffurfioli'r drefn gyda'r ICE i allu cynnal y cyfweiliad drwy gyfrwng y Gymraeg, a hefyd cael cyflwyno'r gwaith ysgrifenedig yn y Gymraeg. Bu i hyn fod yn help i'r unigolion rheini oedd yn fwy hyderus yn y Gymraeg. Hefyd newidiwyd y drefn o drefnu'r cyfweiliad proffesiynol yma yng Nghymru, a'u cynnal yn y Galeri yng Nghaernarfon, hyn yn galluogi i'r staff aros yn lleol, ac osgoi teithio i fannau fel Manceinion/Llundain. Roedd Gwynfor Hedd Roberts sy'n Uwch Beiriannydd Prosiect gyda YGC yn un o'r rhai cyntaf i ddilyn y drefn yma.

Fforwm Iaith

Yn ystod 2021 mae'r Adran Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg wedi sefydlu "Fforwm Iaith", ac mae cynrychiolydd o bob Adran ar draws y Cyngor yn mynychu'r Fforwm yma. Cynrychiolydd YGC yw Nia Jane Owen-Midwood. Bydd Nia yn cyflwyno cyflwyniad i'r Fforwm yn ystod mis Mehefin. (Copi o'r cyflwyniad ynghlwm)

Buddsoddwyr Mewn Pobl

- Yn ddiweddar rydym wedi llwyddo i gael achrediad safonol – “Buddsoddwyr Mewn Pobl”.
- Roedd y broses yma yn cael ei chydgordio gan Fenter Môn a YGC - drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Cafodd yr holiaduron staff eu cylchredeg yn ddwy ieithog.
- Cynhaliwyd y cyfweiliadau â'r cyfarfodydd yn y Gymraeg.
- Bydd yr Adroddiad terfynol hefyd yn ddwy ieithog.

Rhannu Arfer Da

- Rydym yn gosod newyddion yn rheolaidd ar Sharepoint.
- Cylchredeg e-byst i Staff yn y Gymraeg.
- Mae gan yr Adran Fwletin Staff sydd yn cael ei gylchredeg bob dau fis, yn y Gymraeg.
- Mae'r Pennaeth yn cynnal cyfarfodydd gyda phob Uned, oddeutu bod dau fis, mae'r rhain yn cael eu hadnabod fel sesiynau “Holi Huw”, yn gyfle i rannu newyddion, digwyddiadau, ac yna mae'r staff yn cael cyfle i'w holi - drwy gyfrwng y Gymraeg.

Y Dyfodol

I'r dyfodol mae YGC am:

- Ymestyn ymhellach defnydd o'r iaith Gymraeg o fewn YGC, gyda chyrrff eraill, sef ein contractwyr a'n ymgynghorwyr, drwy barhau i gynnal sgysiau yn y Gymraeg, a hefyd ymateb i e-byst drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Mae ein cofnodion Tîm Rheoli a'r Panel Hyfforddiant o reswm yn y Gymraeg yn barod.
- Parhau i weithio'n agos gyda'r Adran Dysgu a Datblygu'r Iaith Gymraeg.
- Rhannu gwybodaeth am unrhyw hyfforddiant yn y Gymraeg i'r Adran gyfan.
- Trefnu hyfforddiant y Gymraeg ar gyfer staff yr Adran.
- Rhoi newyddion a chyhoeddiadau ar Sharepoint yn y Gymraeg.
- Siarad Cymraeg gyda'n Dysgwyr.

I gloi rwyf yn hynod o falch o adrodd bod 24 aelod o staff yr Adran wedi mynychu hyfforddiant iaith ers 2018, mewn amser heriol iawn i bawb (sy'n cynnwys cyrsiau allanol a chyrsiau mewnol naill i ddysgu'r Gymraeg neu i ddatblygu eu sgiliau presennol).